

Для успішного вирішення вказаних завдань на підприємствах рекомендується здійснювати контроль запасів у певній послідовності, за стадіями господарської діяльності: придбання, виробництво та реалізація [6].

Одним із найефективніших інструментів внутрішньогосподарського контролю запасів є інвентаризація. Під час перевірки проводиться суцільна чи вибіркова інвентаризація наявності запасів та перевіряється їх відповідність даним бухгалтерського обліку за складами або матеріально відповідальними особами [6].

Для перевірки правильності відображення наявності запасів та різноманітних господарських операцій з ними у відповідних облікових регістрах та фінансовій звітності підприємства, періодично також має проводитися аудит запасів, який є незалежною перевіркою стану бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства. При цьому предметом цього аудиту є господарські процеси та операції, пов'язані з оприбуткуванням, наявністю, рухом, використанням та іншим вибуттям запасів, а також відносини, що виникають при цьому на підприємстві та за його межами, а об'єктами виступають: запаси як елемент облікової політики, господарські операції з запасами та записи у звітності, в регістрах обліку, у зведених та первинних документах [7].

Таким чином, обліково-аналітичне забезпечення запасів є складним та важливим питанням для кожного підприємства, та основою для прийняття різноманітних управлінських рішень. Тому удосконалення систем бухгалтерського обліку, аналізу та контролю запасів на підприємстві, раціональна їх побудова, чітка організація та ефективна реалізація покладених функцій є одним із найважливіших засобів підвищення результативності фінансово-господарської діяльності всіх суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел: 1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: затв. наказом Мінфіну України від 20.10.99 р. № 246. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>. 2. Грицишен Д. О., Каленчук Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами підприємства. *Вісник ЖДТУ*. 2014. № 4 (70). URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2137/38.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. 3. Чаюн І. О., Бондар І. Ю. Управління матеріально-технічним забезпеченням підприємства: навч. посіб. Київ: Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2002. 111 с. 4. Попович П. Аналіз формування та використання запасів підприємства. *Економічний аналіз*. 2010. Вип. 5. С. 150–153. URL: http://www.econa.at.ua/Vypusk_5/popovych.pdf. 5. Гамова О. В., Лукашенко О. В. Облік та аналіз ефективності використання виробничих запасів на підприємстві. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/10/16.pdf>. 6. Бондаренко Н. М., Сімон Г. С. Організація внутрішнього контролю запасів на підприємстві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/23-2-2017/23.pdf>. 7. Виноградова М. О., Жидєєва Л. І. Аудит: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 656 с.

УДК 338:657.3:65.01

О. О. Євсєєва, д-р екон. наук, професор, професор кафедри обліку і аудиту
Український державний університет залізничного транспорту, м. Харків, Україна

ОБЛІК ВНУТРІШНІХ І ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИХ РОЗРАХУНКІВ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ОЦІНКУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ НА ПРИКЛАДИ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Ключові слова: облік, облікова політика, внутрішні та внутрішньогосподарські розрахунки, звітність, обліково-аналітичні процедури, показники фінансового стану.

При здійсненні залізничних перевезень між підприємствами залізничного транспорту, залізницями та їх відособленими підрозділами виникають внутрішні та внутрішньогосподарські розрахунки. Внутрішні розрахунки (далі – ВР) – це розрахунки між «Укрзалізницею» і підприємствами, що входять до сфери її управління. Внутрішньогосподарські розрахунки (далі – ВГР) – це розрахунки між окремими підприємствами залізничного транспорту та їхніми підрозділами. Умовою таких розрахунків є наявність у кожного з учасників окремого або самостійного балансу, що входить до складу зведеного балансу «Укрзалізниці». При ВР і ВГР

вимога платежу оформлюється шляхом виписки повідомлення (авізо) і направлення його платнику, оминаючи установи банків.

Об'єктами обліку ВР і ВГР є [1]: дохідні надходження і доходи від перевезень; операції з фінансування та розподілу коштів «Укрзалізницею» між залізницями та підприємствами «Укрзалізниці», залізницями між їхніми виробничо-технологічними підрозділами; розрахунки, пов'язані з незабезпеченням схоронності вантажу; розрахунки за централізовані поставки товарно-матеріальних цінностей; розрахунки з розподілу витрат; розрахунки за іншими операціями між підрозділами, що входять до сфери управління «Укрзалізниці».

Операції за ВР між підрозділами, безпосередньо підпорядкованими «Укрзалізниці», обліковують на субрахунку 682 «Внутрішні розрахунки», а за ВГР між підрозділами, що входять до складу залізниць, підприємств та об'єднань, обліковують на субрахунку 683 «Внутрішньогосподарські розрахунки». Наявність рівновеликих сум на рахунках ВР і ВГР (у одних учасників за дебетом, а в інших – за кредитом) забезпечує можливість взаємовиключення їх при складанні зведеної бухгалтерської звітності. З метою деталізації таких розрахунків та впорядкування системи звітності за цими операціями до Плану рахунків бухгалтерського обліку підприємств і організацій залізничного транспорту [2] введено рахунки третього порядку.

Найбільш значна питома вага припадає, зазвичай, на ВР і ВГР, пов'язані з обліком та розподілом дохідних надходжень і доходів від перевезень, а також з обліком та розподілом витрат основної діяльності. Методика таких розрахунків та їх обліку передбачена Порядком економічних взаємовідносин на залізничному транспорті України [3].

Основним джерелом інформації про майновий стан підприємства чи групи підприємств, а також про результати його господарювання є фінансова звітність. Тому необхідно досконало знати принципи, методи та процедури обліку, які застосовувалися при її формуванні та узагальненні в обліковій політиці підприємства, оскільки від цього значною мірою залежить якість фінансової звітності, її придатність для аналізу діяльності компанії, прийняття ефективних управлінських рішень та можливість залучення інвестицій.

Аналіз наукових публікацій, нормативно-правових документів та навчально-методичної літератури з цієї проблеми показує, що процедура бухгалтерського обліку переважно не виступає окремим об'єктом дослідження вчених, науковців чи практиків. Тому виникає необхідність узагальнення окремих теоретично-змістових положень щодо процедур обліку та розробки практичних рекомендацій із наведенням етапів облікової процедури по ВР і ВГР [4] з метою удосконалення окремих положень облікової політики для забезпечення формування достовірності фінансової звітності як основи ефективного управління.

Нині у звітності підприємств залізничного транспорту ВР і ВГР виокремлюються й відображаються у складі відповідних статей балансу, а саме [5]: дебіторську заборгованість по ВР і ВГР відображають у строчці 1145 активу балансу, а кредиторську заборгованість по ВР і ВГР – в строчці 1645 пасиву балансу. Оскільки ці розрахунки також беруть участь у розрахунку показників фінансового стану, тому необхідно провести процедуру їх виключення за тими показниками, у структуру яких вони входять у показниках балансу підприємства та на які вони безпосередньо впливають, з метою отримання більш коректних даних та, відповідно, це дозволить більш обґрунтовано навести висновки та надати економічні рекомендації щодо поліпшення фінансового стану.

Виключення ВР і ВГР здійснюється за таким алгоритмом [5]: якщо в балансі структурного підрозділу зафіксована дебіторська заборгованість по ВР і ВГР, то їх виключають із показників загальної суми оборотних активів (код строки 1195 активу балансу) та загальної суми активу балансу (код строки 1300 активу балансу); якщо в балансі структурного підрозділу зафіксована кредиторська заборгованість по ВР і ВГР, то їх виключають із показників загальної суми поточних зобов'язань і забезпечень (код строки 1695 пасиву балансу) та загальної суми пасиву балансу (код строки 1900 пасиву балансу).

З вищенаведеного зрозуміло, що ВР і ВГР будуть впливати на ті показники, де вони беруть безпосередню участь у розрахунку тих чи інших показників фінансового стану підприємства. Такий спосіб корегування показників фінансового стану нами названий прямим [5].

Баланс як форма фінансової звітності підтверджує головне правило бухгалтерського обліку про те, що активи підприємства завжди дорівнюють його пасивам.

Це означає, що ВР і ВГР з дебіторською ознакою опосередковано відображаються у пасиві балансу, так як і ВР і ВГР з кредиторською ознакою опосередковано відображаються в активі балансу. Це також означає, що за наявності в балансі підприємства дебіторської заборгованості по ВР і ВГР їх необхідно виключити і з розрахунків тих показників, які розраховуються і за участю загальної суми пасиву (код строки 1900 пасиву балансу). І навпаки: за наявності в балансі підприємства кредиторської заборгованості по ВР і ВГР їх необхідно також виключити і з розрахунків тих показників, які розраховуються і за участю загальної суми активу (код строки 1300 активу балансу). Такий спосіб корегування показників фінансового стану нами названий – непрямим [5].

Таким чином, виключення впливу ВР і ВГР на показники фінансового стану можна поділити на такі етапи: виявлення ВР і ВГР, визначення їхніх ознак; виключення ВР і ВГР із ключових статей балансу, розрахунок скоригованих показників фінансового стану прямим методом, розрахунок скоригованих показників фінансового стану непрямим методом; порівняння та аналіз скоригованих показників із попередньо розрахованих показників фінансового стану; розробка за результатами коригувань (рекомендовано надавати в табличному вигляді) заходів щодо удосконалення обліково-аналітичних процедур відображення господарських операцій, поліпшення показників фінансового стану, пошуку резервів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності структурного підрозділу залізничного транспорту.

Список використаних джерел: 1. Атамас П. Й. Бухгалтерський облік у галузях економіки: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 392 с. 2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій залізничного транспорту України: Наказ Укрзалізниці від 19.01.2000 р. № 17-Ц (із змінами та доповненнями). 3. Порядок економічних взаємовідносин на залізничному транспорті України: Наказ Укрзалізниці від 23.01.2012 № 019-Ц. 4. Литвиненко Н. О. Процедура обліку внутрішніх та внутрішньогосподарських розрахунків та її вплив на формування облікової політики. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/natural/Nvuu/Ekon/2010_29_1/statti/17.htm. 5. Євсєєва О. О. Облікова політика та її складові елементи. *Економічний простір*: збірник наукових праць. 2016. № 105. С. 67–77.

УДК 657

Т. А. Гоголь, д-р екон. наук, доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

А. М. Гоголь, магістр кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ» З ПОЗИЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Ключові слова: обліково-аналітичне забезпечення, діяльність, малий бізнес, поняття.

Отримання різного роду економічної інформації безпосередньо від суб'єкта управління, зовнішніх контрагентів або в обробленому вигляді від структурних підрозділів підприємства вимагає здійснення відповідних дій з обробки, оцінки та аналізу отриманої інформації.

Центральне місце у формуванні необхідної економічної інформації посідають підрозділи обліку й аналізу, оскільки саме вони надають документально обґрунтовану та системно забезпечену інформацію про діяльність усіх підрозділів підприємства з необхідним рівнем її узагальнення та деталізації, аналізом діяльності та наданням пропозицій щодо покращення функціонування підприємства загалом.

Дослідження сутності питання «обліково-аналітичне забезпечення» та складність процесу забезпечення управлінської діяльності потребує детального дослідження цього питання з позиції:

– обліково-аналітичне забезпечення як сукупність даних облікової і аналітичної інформації, що проходить процес реєстрації, обробки та узагальнення інформації в системі управління з метою представлення необхідної інформації окремим працівникам або групам користувачів управлінського апарату;